

5. Polski, krok po kroku. Seria podręczników do nauki języka polskiego dla obcokrajowców. Poziom A1 / red. I. Stępek. Kraków, 2012.

*Наталія Богданець-Білоskalенко,
доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу навчання мов
національних меншин та зарубіжної літератури
Інституту педагогіки НАПН України*

Компетентнісно орієнтоване спрямування змісту підручника «Українська мова та читання» для 4 класу шкіл з польською мовою навчання

Розвиток сучасної освіти, динамічні зміни в суспільстві дали поштовх для запровадження і реалізації компетентнісного підходу в українській педагогічній науці та освітній практиці. Цьому аспекту присвячені праці знаних науковців України: Н. Бібик, А. Богуш, Н. Бондаренко, Н. Голуб, О. Горошкіної, С. Карамана, В. Кременя, О. Ляшенка, О. Овчарук, О. Пометун, В. Редька, О. Савченко, О. Топузова та багатьох інших. «Переорієнтація на компетентнісний підхід забезпечує посилення прикладного характеру мовної освіти, що уможливорює використання теоретичних знань як практичного засобу пояснення явищ і розв'язання проблем, застосування досвіду успішних дій у конкретних ситуаціях, переорієнтацію з процесу на результат освіти в діяльнісному вимірі» [3, 6].

Ураховуючи компетентнісний підхід у методичному аспекті підручника, важливо орієнтуватися не на засвоєння учнями визначеного програмою обсягу знань, а на застосування цих знань у конкретних життєвих обставинах/ реаліях. Тому так важливо добирати завдання, які спрямовані на розв'язання життєвих ситуацій, перенесення набутих /отриманих знань у життєві обставини/ дійсність, «застосування особистісно й соціально значущих комунікативно орієнтованих ситуацій, спрямованих на оволодіння конкретним практичним досвідом» [3, 7].

Саме спираючись на засади такого підходу, і побудовано підручник «Українська мова та читання для 4 класу з польською мовою навчання закладів загальної середньої освіти» (автор Н. І. Богданець-Білоskalенко, видавництво «КОНВІ Прінт», 2021) [2]. Загаданий підручник інтегрованого курсу був створений на основі нової програми «Українська мова і літературне читання для закладів

загальної середньої освіти з польською мовою навчання (3–4 класи)» [4]. Підручник спрямований на практичне оволодіння мовою як засобом спілкування і пізнання з урахуванням розвитку чотирьох видів мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письмо), що передбачає активізацію діяльності учнів і вчителя на основі ситуацій спілкування, які актуалізуються засобами сучасних і цікавих для учнів текстів, фрагментів творів художньої літератури.

Виконуючи вимоги усіх змістових ліній програми («Взаємодіємо усно та письмово», «Розвиваємо читацькі уміння», «Працюємо з текстами», «Досліджуємо мовні явища», «Досліджуємо світ дитячої книги та медіа», «Досліджуємо рідний край»), окрім репродуктивних, творчих, пропонували завдання компетентісно орієнтованого спрямування. У завданнях підручника спиралися на засвоєні учнями знання, сформовані уміння, компетентності на уроках польської мови та читання. Наприклад: *«Переклади і запиши українською. Підкресли слова – назви предметів, познач закінчення. Chleb, obraz, kot, mleko, szkoła, książka, las, ciepła jesień, wiklinowy kosz, czerwone jabłko, żurawie»* (с. 38).

«Згадай відмінки у польській мові. Порівняй з українською мовою. Чи є різниця? Mianownik (kto? co?) Dopełniacz (kogo? czego?) і т. д.» (с. 56).

«Прочитай вірш польською мовою. Перекажи українською мовою зміст вірша. Який настрій у тебе викликав вірш?» (с. 18). *«Поясни написання великої букви в словах»* (с. 101).

Завдання до тексту спрямовані не тільки на формування здатності сприймати і розуміти текст, а й оперувати його інформацією (аналізувати, порівнювати, доводити власну думку, оцінювати, застосовувати в нових ситуаціях, створювати нове). Завдання спонукають учнів до роздумів, висловлення власних думок і міркувань, ведення діалогу. Наприклад: *«Чи використовуєте ви слова ввічливості? У яких ситуаціях?»* (с. 11).

«Яку властивість води описано у тексті? Пригадай з уроків «Я досліджую світ» інші властивості води. Назви їх» (с. 60).

«Добери із додаткових джерел прислів'я про мову. Улаштуйте в класі турнір знавців українських прислів'їв» (с. 70).

«Склади репортаж про незвичайні події, які трапилися у метро» (с. 81).

«Які рослини називаються першоцвітами? Укладіть електронний альбом із зображенням першоцвітів. Презентуйте його у класі» (с. 92).

«Підготуй інформацію про рослини, які згадуються у вірші. Розкажи її у класі» (с. 96).

Після прочитаного тексту: *«Назвіть речення за метою висловлювання та інтонацією. Перетворіть розповідні речення на спонукальні» (с. 92).*

Словникова робота та збагачення словника здійснювалася за двома напрямками: тлумачення маловідомих слів чи невідомих, які трапляються в тексті та після прочитаного тексту подано складні слова для наголошування. Наприклад: *«Правильно наголошуй подані слова: порозкривáли, помолотíти, принóситимуть, підстрíбувати» (с. 52).*

Після прочитання української народної казки «Хліб та золото» запитуємо у дітей: *Поміркуй, що б ти хотів мати – мішок золота чи мішок пшениці. Обґрунтуй свою відповідь(с. 52).*

Або, після прочитаного твору, пропонується учням скласти мапу думок на тему «Птахи»: *«Підготуй розповідь за складеною картою» (с. 87).*

У підручнику пропонувано завдання написати продовження казки, роботу з деформованим текстом, складання плану, знаходження і читання діалогів у тексті, визначення головної думки тексту тощо (с. 19, 23, 27, 28).

Отже, компетентнісно орієнтоване навчання української мови та читання в початковій школі відповідає вимогам часу, реалізовує основні засади Нової української школи та є підґрунтям подальшої освіти, яка сприятиме «швидкому орієнтуванню в динамічних потоках інформації, формуванню вмінь прогнозувати актуальні проблеми, результати власної діяльності» [3, 9].

Література

1. Богданець-Білоskalенко Н. *Особливості змісту і структури підручника «Українська мова та читання. 3 клас» для шкіл з польською мовою навчання. Проблеми сучасного підручника: збірник тез.* Київ Педагогічна думка, м. Київ, Україна, с. 15–17.
2. Богданець- Білоskalенко Н.І. *Українська мова та читання / підручник для 4 класу з навчанням польською мовою закладів загальної середньої освіти.* Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2021. 112 с.
3. Горошкіна О. М., Бондаренко Н. В., Попова Л. О. *Методика компетентнісно орієнтованого навчання української мови учнів ліцею на рівні стандарту: метод. посібник.* Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2020. 128 с.
4. Програма «Українська мова і літературне читання для закладів загальної середньої освіти з польською мовою навчання. Автори: Яновицька Н. І.,

Шевчук Л. М., 2019 [Електронний ресурс]. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli> (дата доступу: 14/03/2020).

*Мар'яна Будько,
здобувачка освіти 3 курсу
факультету філології та журналістики
Волинського національного університету імені Лесі Українки
Науковий керівник: **Юлія Васейко**,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри полоністики і перекладу
Волинського національного університету імені Лесі Українки*

Соціокультурний та соціолінгвістичний аспекти вивчення польської мови в закладах загальної середньої освіти

Світ не стоїть на місці. Завдяки розвитку соціальних, торговельних і політичних реляцій між країнами уже давно є необхідність не тільки у вивченні мови сусіда або ж країни-партнера, а також культури держави, без чого було б важко порозумітися. Тому в «Україні стає все більш популярним комунікативний підхід до вивчення іноземної мови, що передбачає обмін інформацією і взаєморозуміння між носіями різних мовних груп як представників різних культур. Отже, навчання іноземної мови містить в собі соціокультурний елемент, який допомагає зрозуміти зміст навчання і дає можливість вивчати мову з її специфічними правилами, нормами і традиціями у спілкуванні» [1, 21].

Отже, опанування іноземної мови як засобу міжкультурного спілкування в умовах діалогу культур стає важливим завданням, успішне розв'язання якого значною мірою залежить від професійної кваліфікації педагогічних кадрів, а новими цілями вивчення іноземних мов стає розвиток в учнів здібностей до міжкультурної взаємодії і до використання іноземної мови як інструмента цієї співпраці, що безумовно матиме вплив на зміст освіти. Тому на уроках польської мови, котрі ставлять за завдання формування соціокультурних та соціолінгвістичних компетентностей, учні ознайомлюються також з культурою Польщі як матеріальною і духовною, так і вербальною, тобто тією, котра відображена у мовній картині світу поляків, віддзеркалює їхній мовний етикет.